ខ្លឹមសារសង្ខេប សាលដីកាតុលាការកំពូលបង់ក្លាដែស (Dr. Mohiuddin Farooque v Bangladesh, 1996)

ពាក្យគន្លឹះ៖ អ្នកមានសិទ្ធិប្តឹង (legal standing) ផលប្រយោជន៍សាធារណៈ សិទ្ធិរស់រានមានជីវិតនិងបរិស្ថានស្អាត

១. នីតិវិធី

ម្ចាស់បណ្តឹង ជាអគ្គលេខាធិការនៃសមាគមមេធាវីបរិស្ថាននៃប្រទេសបង់ក្លាដេស (BELA) បានប្តឹងប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះតុលាការជាន់ខ្ពស់ ដែលបានបដិសេធញ្ញត្តិ ដាក់ក្នុងនាមជាសមាជិកនៅក្នុងស្រុក Tangail, ដែលជីវិត ទ្រព្យសម្បត្តិ ជីវភាពរស់នៅ ការងារ និងសន្តិសុខបរិស្ថាន ត្រូវបានបំពានធ្ងន់ធ្ងរ ដោយការអនុវត្តផែនការគ្រប់គ្រងទឹកជំនន់នៃគម្រោងសាកល្បង FAP-20។ ញត្តិ ត្រូវបានតុលាការជាន់ខ្ពស់បដិសេធដោយ ផ្អែកលើមូលដ្ឋានថា BELA មិនមែនជាបុគ្គលទទួលរងគ្រោះ អនុលោមតាមមាត្រា១០២នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញរបស់បង់ក្លាដេសនោះឡើយ។ មាត្រា៣១ និងមាត្រា៣២នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ការពារសិទ្ធិរស់រានមានជីវិតដែលជាសិទ្ធិមូលដ្ឋាន។ ក៏ប៉ុន្តែរដ្ឋធម្មនុញ្ញនេះ ពុំមានចែងអំពីសិទ្ធទទួលបានបរិស្ថានមានសុវត្ថិភាពនោះទេ។ សំណួរនៅចំពោះមុខតុលាការ គឺថាតើសិទ្ធិជាមូលដ្ឋាននេះ រួមមានការការពារ និងការថែរក្សាបរិស្ថាន តុល្យភាពអេកូឡូស៊ីនិងបរិស្ថាន ដែលគ្មានការបំពុល ចាំបាច់ក្នុងការប្រាស្រ័យសិទ្ធិរស់រានមានជីវិត ដែរឬទេ?

២. ក្របខណ្ឌច្បាប់ (Legal Framework)

មាត្រា៣១ មាត្រា៣២ និងមាត្រា១០២ រដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃប្រទេសបង់ក្លាដេស

៣. សម្រេច

អង្គភាពឧទ្ធរណ៍នៃតុលាការកំពូលរបស់ប្រទេសបង់ក្លាដេស បានអនុញ្ញាតនូវបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ ដោយបានផ្តល់សិទ្ធិឲ្យអ្នកប្តឹងនូវ Locus Standi ប្តឹងទៅកាន់តុលាការជាន់ខ្ពស់ យោងតាមមាត្រា១០២ នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ដោយអះអាងថា "បុគ្គលណាដែលទទួលរងផលប៉ះពាល់" ដូចដែលមានចែងនៅក្នុង មាត្រា១០២នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញ គឺមិនត្រូវបានកំណត់ចំពោះលើបុគ្គលដែលទទួលរងផលប៉ះពាល់តែប៉ុណ្ណោះ ទេ ក៏ប៉ុន្តែត្រូវពង្រីកវិសាលភាពដល់បុគ្គលគ្រប់រូបជាទូទៅ ដូចជាក្រុមមនុស្ស (collective and consolidated personality)។ តុលាការបានពិចារណានូវអំណះអំណាងរបស់ BELA នៅក្នុងញត្តិ និង សេចក្តីសន្និដ្ឋានថា BELA គួរតែត្រូវទទួលបាន Locus Standi ដើម្បីដាក់ញត្តិ ដែលក្នុងរឿងនេះ BELA ជាជនរងគ្រោះ ក្នុងខ្លឹមសារនៃមាត្រា១០២នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ដោយសារ " ជាមូលហេតុពិត គាំទ្រទាំងសិទ្ធិ ចម្បងនិងដំណោះស្រាយតាមរដ្ឋធម្មនុញ្ញ និងជាមូលហេតុនៃបណ្តឹងរបស់មនុស្សច្រើនគ្មានកំណត់ ទាក់ទងប្រយោជន៍សាធារណៈ។

ខ្លឹមសារនៃ 'បុគ្គលដែលទទួលរងការប៉ះពាល់" ដែលប្រហាក់ប្រហែលទៅនឹងអ្វី ក្នុងន័យ ទូលាយ ជាផលប្រយោជន៍គ្រប់គ្រាន់ "**Sufficient Interest**" ។ បុគ្គលណាមួយក្រៅពីបុគ្គលអន្តរាគមន៍ ជាផ្លូវការ ដែលគ្មានផលប្រយោជន៍ក្នុងបណ្តឹង លើសពីផលប្រយោជន៍របស់ប្រជាពលរដ្ឋទូទៅនៃប្រទេ ស មានផលប្រយោជន៍គ្រប់គ្រាន់ក្នុងកម្មវត្ថុនៃបណ្តឹង គឺជាជនរងគ្រោះ និងអាចដាក់ញត្តិ ដើម្បីតុលា ការដោះស្រាយ នូវផលប៉ះពាល់ជាសាធារណៈ កើតមានពីការរំលោភបំពានកាតព្វកិច្ចសាធារណៈ ឬការ បំពាននៃបទប្បញ្ញត្តិរដ្ឋធម្មនុញ្ញឬច្បាប់ និងស្វែងរកការអនុវត្តនូវករណីកិច្ចសាធារណៈ ព្រមទាំងការ

គោរពច្បាប់និងរដ្ឋធម្មនុញ្ញ។ ស្តង់ដាររវាស់វែងនៃផលប្រយោជន៍គ្រប់គ្រាន់ ផ្អែកជាចម្បងទៅលើទំនាក់ទំនងរវាងបញ្ហាដាក់មកតុលាការ និងបុគ្គលដែលជាអ្នកដាក់បណ្តឹង”(Hon. Mr. Justice A.T.M AFZAL, Chief Justice) ។

“បើទោះបីជាយើងមិនមានបទប្បញ្ញត្តិណាមួយដូចមាត្រា៤៨កនៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញប្រទេសឥណ្ឌា សម្រាប់ការការពារបរិស្ថានក៏ដោយ មាត្រា៣១និងមាត្រា៣២ រដ្ឋធម្មនុញ្ញរបស់យើង ការពារសិទ្ធិរស់រានមានជីវិត ដែលជាសិទ្ធិចម្បង។ វាមានវិសាលភាពក្តោបដល់ ការការពារ និងអភិរក្សបរិស្ថាន តុល្យភាពអេកូឡូស៊ីដោយគ្មានការបំពុលខ្យល់និងទឹក អនាម័យ ដែលគ្មានវា ជីវិតនឹងពិបាករស់រានបាន។ សកម្មភាព ឬការខកខានណាមួយ ដែលផ្ទុយ នឹងជាការបំពានសិទ្ធិរស់រានមានជីវិត។ (Hon. Justice B.B Roy Choudhury) ។

Cases Cited ; Blackburn v. Attorney General [1971] 1 WRL 1037; Durayapph v. Fernando [1967] 2 AC 337; Giasuddin Bhuiyan v. Bangladesh 1 (1981) BCR (AD) 81; IRC v. National Federation of Self Employment and Small Business Ltd. [1981] 2 All ER 93 ; Mian Fezal Din v. The Lahore Improvement Trust 21 DLR (SC) 225 ; Muntizma Committee v. Director Katchi Ahadies, Sindh PLD 1992 (Karachi); RS Secretary of State for the Environment, ex parte Rose Theatre Trust Co. (Qbd) [1990] 1 All ER 754; Shehla Zia v. WAPDA PLD 1994 (SC) 693; Sierra Club v. Morton 401 US 907 (1971) (No. 70-34)

កំណត់សំគាល់

នៅក្នុងនីតិវិធីតុលាការ ច្បាប់បានកំណត់អំពីបុគ្គលដែលមានសិទ្ធិប្តឹង។ ជាទូទៅ រូបវន្តបុគ្គលដែលជាជនរងគ្រោះ មានសិទ្ធិប្តឹង។ ច្បាប់មិនបានចែង ឬចែងមិនច្បាស់ អាចនាំឲ្យមានការបដិសេធនូវពាក្យបណ្តឹង ដោយតុលាការ។ ក្នុងរឿងនេះ ក្រុមមេធាវីជាអ្នកប្តឹង ពាក់ព័ន្ធសិទ្ធិបរិស្ថានមានសុវត្ថិភាព។ តុលាការជាន់ទាបបដិសេធ ដោយអះអាងថាក្រុមមេធាវី មិនមែនជាជនរងគ្រោះ ឬរងផលប៉ះពាល់។ តុលាការកំពូលបានសម្រេចបកយ៉ាងទូលាយនូវបទប្បញ្ញត្តិច្បាប់រដ្ឋធម្មនុញ្ញពាក់ព័ន្ធ ដោយអនុលោមតាមទ្រឹស្តី មាន sufficient interest បន្ថែមពីលើនេះ ដាក់សិទ្ធិបរិស្ថានមានសុវត្ថិភាព (ទោះបីមិនមានចែងក្តី) ក្នុងសិទ្ធិរស់រានមានជីវិត។ នេះដោយផ្អែកលើផលប្រយោជន៍សាធារណៈ។ សាលដីកានេះគួរត្រូវបានសាទរ និងយោងដល់ ដោយសារវាគាំទ្រការការពារបរិស្ថាន។

សំណុំរឿងនេះពាក់ព័ន្ធនឹងសិទ្ធិប្តឹងទៅតុលាការ (Right to Access to Justice) ដែលជាប្រធានបទមួយ មានសារៈប្រយោជន៍ តែមិនទាន់មានការសិក្សាផុសផលនៅកម្ពុជា។ អត្ថបទជា ភាសាអង់គ្លេស អាចរកបាន (Environmental Case Summary, p.105)។